

# Tusculum

2020  
SOLIN-13



# Tusculum

## 13

Solin, 2020.

**Nakladnik**

Javna ustanova u kulturi  
Zvonimir Solin  
Kralja Zvonimira 50  
Solin

**Za nakladnika**

Tonči Čičerić

**Glavni urednik**

Marko Matijević

**Uredništvo**

Joško Belamarić  
Nenad Cambi  
Dino Demicheli  
Josip Dukić  
Arsen Duplančić  
Miroslav Katić  
Šime Marović  
Dražen Maršić  
Michael Ursinus

**Grafičko oblikovanje i priprema za tisak**

Marko Grgić

**Izrada UDK-a**

Iva Kolak, Sveučilišna knjižnica u Splitu

**Tisak**

Jafra Print Solin

**Naklada**

500 primjeraka

Časopis je uvršten u podatkovne baze: ESCI (Emerging Sources Citation Index), DOAJ (Directory of Open Access Journals), AWOL (The Ancient World Online), Hrčak (Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske).

Izdavanje časopisa novčano podupiru Grad Solin,  
Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Županija splitsko-dalmatinska.



UDK 908(497.5-37 Solin)

Tiskana inačica: ISSN 1846-9469

Mrežna inačica: ISSN 1849-0417

# Tusculum

Časopis za solinske teme

# 13

Solin, 2020.



# Sadržaj

<b>7-21</b>	Dražen Maršić	<b>Studije o isejskoj carskoj skupini (II) – Isejski lorikat iz Arheološkoga muzeja u Zagrebu</b>
<b>23-31</b>	Nikola Cesarik	<b><i>Veterani qui militaverunt sub P. Memmio Regulo</i> (ad CIL 3, 2028 = 8753)</b>
<b>33-40</b>	Silvia Bekavac	<b><i>Lex arae Dianae in Aventino</i> na natpisu iz Salone</b>
<b>41-62</b>	Dino Demicheli	<b>Epigrafski spoliji iz Zvonimirove ulice u Solinu</b>
<b>63-72</b>	Ivo Donelli	<b>Vrste kamena otkrivene na trasi plinovoda u Solinu</b>
<b>73-82</b>	Nenad Cambi	<b><i>Spolia</i> u Gašpinoj i Aljinovićevoj mlinici u Solinu</b>
<b>83-89</b>	Michael Ursinus	<b>Ottoman <i>Çiftlik</i> / <i>Zemin</i> Holdings in the Grounds of Ancient Salona and the Ager Salontanus before the Fall of Klis (1537)</b>
<b>91-116</b>	Arsen Duplančić	<b>Prilog povijesti početaka arheologije u Saloni</b>
<b>117-134</b>	Ivan Šuta	<b>Skica nacрта ceste Klis – Split iz 1807. godine</b>
<b>135-161</b>	Tonći Ćićerić	<b>Prilozi za biografiju admirala Antona Račića</b>
<b>163-178</b>	Josip Dukić – Bernard Dukić	<b>Odnos don Frane Bulića i fra Ivana Markovića u kontekstu polemike o sv. Dujmu i apostolicitetu splitske Crkve</b>
<b>179-186</b>	Lidija Fištrek	<b>Elementi performansa u stvaralaštvu Joze Kljakovića</b>
<b>187-227</b>	Ivan Matijević	<b>Njemačka protuzračna obrana u Solinu između ožujka i listopada 1944.</b>
<b>229</b>		<b>Naputak suradnicima <i>Tusculuma</i></b>





Tonći Ćićerić

## Prilozi za biografiju admirala Antona Račića

Tonći Ćićerić  
Tuđmanova 10/III  
HR, 21210 Solin  
tciceric@gmail.com

Namjera je ovoga rada, temeljem obiteljskih i javnih dokumenata te drugih dostupnih izvora i svjedočanstava, rekonstruirati životni i profesionalni put Antona Račića, kontraadmirala Austro-ugarske ratne mornarice, koji se, nakon iznimne vojne karijere, u danima mirovine s obitelji skrasio u Solinu, gdje je godine 1933. našao i svoje posljednje počivalište. Osim što nastoji rasvijetliti na našim prostorima do sada slabo poznatu admiralovu biografiju, ovaj rad donosi i brojne podatke o drugim članovima obitelji Račić u kojoj je mornarički poziv dio generacijskoga nasljeđa. Uz ostale brojne interese koje je Anton Račić za života imao, jedna od njegovih važnijih preokupacija bila je i istraživanje obiteljske povijesti. Nažalost, mnogi dokumenti koje je Račić za života prikupio iz privatnih arhiva članova obitelji i bliskih rođaka izgubljeni su u vihoru Drugoga svjetskog rata. Do naših je dana preživio tek manji dio dokumentacije, nadopunjene sjećanjima njegovih sinova koji su obiteljsku priču prenijeli na svoje nasljednike.<sup>1</sup>

Ključne riječi: Anton Račić, Austro-ugarska ratna mornarica, Solin

UDK: 355.093.6Račić, A.  
929-052Račić, A.

Izvorni znanstveni članak  
Primljeno: 3. studenoga 2020.

### Korijeni

Račići su u Hrvatskoj dokumentirani još sredinom 13. stoljeća kada su pripadali plemenskoj zajednici Mogorovića,<sup>2</sup> čije se ime do danas sačuvalo u jednom topnimu pokraj Gospića u Lici.<sup>3</sup> Osim na području Like, Mogorovići se do toga vremena još spominju i na prostoru srednjovjekovnih županija u zadarskom zaleđu.<sup>4</sup> Kao dio plemena Mogorovića, Račići se nedvojbeno spominju i u sačuvanim pisanim izvorima iz 15. stoljeća.<sup>5</sup>

Račići su, kao i mnoge druge obitelji iz plemena Mogorovića, početkom 16. stoljeća postali žrtvama ratnih sukoba s Turcima. Nakon turskoga osvajanja Like godine

1528. mnoge obitelji su izbjegle s toga područja.<sup>6</sup> Jedan ogranak obitelji Račić odselio je u Karlovac, drugi na područje današnje Slovenije, treći u Hrvatsko zagorje, a dio u Gradišće i u današnji Plajgor (Olmod) u Mađarskoj. Pretci Antona Račića došli su u tadašnju austrijsku pokrajinu Kranjsku i smjestili se u dolini rijeke Save, istočno od Ljubljane.<sup>7</sup> U Kranjskoj je obitelj zabilježena već od 16. stoljeća i od tada se može kontinuirano pratiti njihovo rodoslovlje, od Martina Urlicha Račića pa sve do danas kada jedini potomci Antona Račića žive u St. Veit an der Glan i u okolici Graza.<sup>8</sup>

1 Na ovom mjestu zahvaljujem dr. Helmutu Antonu Racicu iz St. Veit an der Glan u okolici Graza, unuku admirala Antona Račića, na ustupljenim bilješkama i dokumentima iz obiteljskoga arhiva Račićevih, kao i na nesebičnoj pomoći oko prikupljanja druge arhivske građe koja je dostupna isključivo u Republici Austriji.

2 V. Klaić 1897, str. 48.

3 A. Glavičić 2003, str. 48.

4 H. Kekez 2013, str. 98.

5 V. Klaić 1897, str. 51.

6 M. Valentić 1990.

7 Raširenost ovoga prezimena na području Dalmacije očito je navela na krivi trag neke autore koji su pogrešno ustvrdili da je Anton Račić podrijetlom Hvaranin. Usp. M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 91; I. Kljaković Gašpić 2007, str. 13.

8 Bilješke iz obiteljskog arhiva dr. Helmuta A. Racica.



Slika 1  
Grb obitelji Račić

Od sredine 16. stoljeća članovi obitelji postajali su pripadnici Teutonskoga viteškog reda<sup>9</sup> i stjecali imanja poput dvorca Žerjavgrad (St. Helena) u Dolu pri Ljubljani s okolnim posjedima, koji je u vlasništvu obitelji ostao sve do godine 1948. kada su ga komunističke vlasti

eksproprirale. Od ostalih nekretnina, u 19. stoljeću obitelj je posjedovala i imanje Zgornja Šiška u blizini Ljubljane. Članovi obitelji pokopali su se stoljećima na groblju crkve sv. Agate u Dolskom, dok su neki pokopani i u kripti župne crkve sv. Helene u Dolu pri Ljubljani.<sup>10</sup>

### Obitelj, djetinjstvo i mladost

Anton Karl Račić rođen je u Veneciji 4. studenoga 1857. godine kao prvo dijete u braku Eduarda Ignaza Račića i Marije Anne Račić rođene Gaggio.<sup>11</sup> Krstio ga je nepoznati mornarički kapelan jer je očev rođak msgr. Georg Račić, također mornarički kapelan, koji ga je trebao krstiti bio na dužoj plovidbi. Obitelj je živjela u stanu u blizini venecijanskoga Arsenala (tab. 1.1) u kojem je Antonov otac bio zaposlen.<sup>12</sup>

Antonov otac Eduard Ignaz Račić (Ratschitsch) rođen je 4. travnja 1830. u Šmarju pri Jelšah pokraj Celja u tadašnjoj vojvodini Štajerskoj. Bio je najstariji sin liječnika Johanna Baptista Ratschitscha (1804. – 1850.) koji je liječničku praksu najprije obavljao u Šmarju, a potom u



Slika 2  
Dvorac Žerjavgrad i crkva sv. Helene u Dolu pri Ljubljani

9 Teutonski viteški red (lat. *Ordo domus Sanctae Mariae Theutonicorum Ierosolimitanorum*), koji se još naziva i Njemački viteški red, osnovali su njemački trgovci u Palestini u 12. stoljeću. Red se održao sve do godine 1809. kada ga je ukinuo Napoleon. Kasnije je obnovljen u nešto drugačijoj formi i održao se do danas, baveći se karitativnim radom i skrbi za bolesne i starije osobe. Usp. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44494> (pristupljeno 26. 10. 2020.).

10 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

11 Rodni list Antona Račića. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

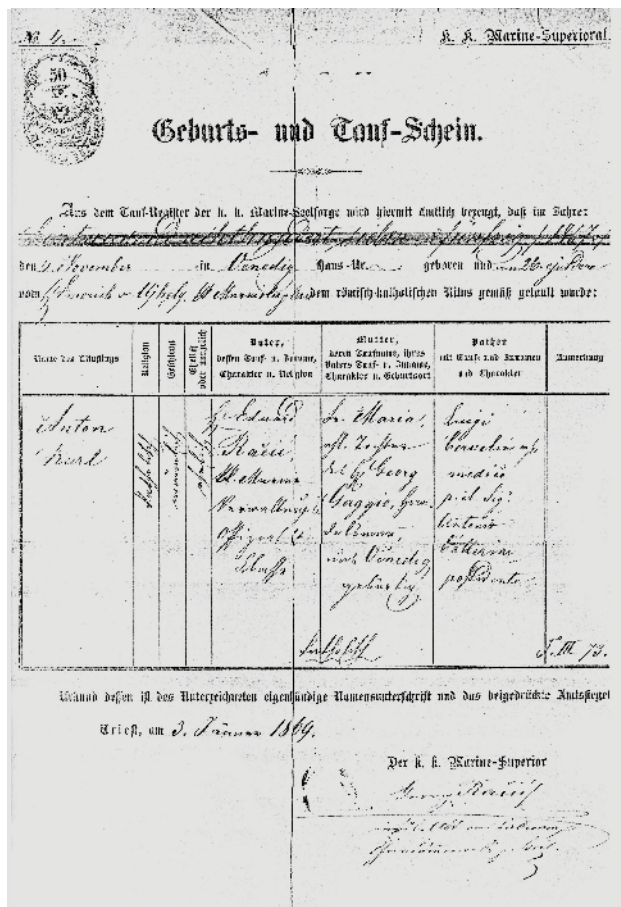
12 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

Ljubljanskoj bolnici.<sup>13</sup> Eduardova majka Antonia Auerperger (1801. – 1851.) bila je također iz Ljubljane, kći tamošnjega gradskog činovnika. Eduard Ignaz pohađao je Carsku i kraljevsku državnu gimnaziju u Ljubljani na kojoj je maturirao 1847. godine. Nakon gimnazije u istom gradu nastavlja školovanje na teološko-filozofskim studijima, gdje završava pedagogiju.<sup>14</sup>

Netom prije izbijanja revolucije u Habsburškoj Monarhiji 1848. godine, pridružen je 17. carsko-kraljevskoj kranjskoj pješačkoj pukovniji u kojoj je, u travnju iste godine, promaknut u čin poručnika prve klase. Tada je s austrijskim trupama pod zapovjedništvom feldmaršala Radetzkgoga prešao u sjevernu Italiju i tamo sudjelovao u brojnim bitkama protiv talijanskih revolucionara u razdoblju od 1848. do 1849. godine.<sup>15</sup> Nakon neposrednih ratnih iskustava na sjevernim bojišnicama i konačnoga gušenja protuaustrijske pobune u Veneciji u kolovozu 1849., stacioniran je u tamošnjem gradskom zapovjedništvu, a godine 1853. prestaje s aktivnom vojnom službom. Tamo je upoznao mladu Venecijanku Mariju Annu Antoniju Gioseffu Gaggio (1838. – 1919.) s kojom je započeo romansu i oženio se njome godine 1855. u crkvi S. Maria Formosa.<sup>16</sup>

Obitelj Gaggio živjela je u Veneciji. Antonov djed po majci, ugledni venecijanski trgovac Giorgio Antonio Gaggio (r. 1807.) bio je sin Antonija Gaggia i Bone Apostolopuli, grčke doseljenice s otoka Zakynthosa. Antonova baka Loredana de Paulis potjecala je iz obitelji uglednoga venecijanskog trgovca Giacoma de Paulisa.<sup>17</sup>

Eduard Račić je nakon kratkoga pedagoškog rada u jednoj venecijanskoj školi početkom 1857. godine i rođenja sina Antona Karla započeo administrativnu službu u austrijskoj Carskoj i kraljevskoj mornarici. Preporuke za to zaposlenje dobio je od rođaka msgr. Georga Račića, koji je bio aktivan u mornaričkoj pastoralnoj službi, a kasnije imenovan naslovnim opatom Lokruma. Prve tri godine službe Eduard je bio zaposlen u venecijanskom Arsenalu, potom je kratko sudjelovao u izgradnji arsenala u Puli, a nakon toga je do 1862. bio brodski ekonom na tamo stacioniranoj fregati SMS *Venus*. Tih godina rađaju mu se sinovi Johannes (1859.) i Carl (1862.) te kći Alfonsa Carolina Filomena (1861.). Godine 1863. vraća se u Veneciju i ponovno radi u administrativnim službama tamošnjega Arsenala. U Veneciji šestogodišnji Anton započinje s



Slika 3  
Rodni list Antona Račića

osnovnim obrazovanjem, a godine 1865. rađa mu se sestra Helena.<sup>18</sup>

Kada je godine 1866. nakon poraza kod Königgrätza (današnji Hradec Králové) u ratu protiv Prusije Austrija bila prisiljena Veneciju predati Kraljevini Italiji i kada je Carska i kraljevska mornarica izgubila venecijansku ratnu luku i Arsenal, Eduard Račić je dobio premještaj u Trst, gdje seli zajedno s čitavom obitelji. Od 1871. godine radio je u mornaričkoj Službi za kontrolu materijala u Trstu, u činu mornaričkog komesara I. klase, a od 1871. do 1873. kao brodski ekonom na korvetama SMS *Erzherzog Friedrich* i SMS *Dandolo*. U istom je razdoblju, vjerojatno između

13 Godine 1848. naveden je kao okružni liječnik u Ljubljani. Usp. J. Nader 1848, str. 113.

14 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

15 Isto.

16 Vjenčani list. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

17 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

18 Isto.

službi na spomenutim brodovima, kratko radio u administraciji Lučkoga admiralata u Puli.<sup>19</sup>

U Trstu Anton nastavlja prekinuto osnovno obrazovanje, a nakon završena tri razreda realke kao četrnaestogodišnjak godine 1871. postaje pitomac Carske i kraljevske mornaričke akademije u Rijeci (tab. 1.2).<sup>20</sup> Tijekom godina Antonova školovanja na Akademiji, obitelj Račić se dodatno povećava rođenjem njegovih sestara Ernestine (1867.) i Pije (1872.) te brata Hectora Theodora Josefa Antona (1875.). Godine 1875. Anton uspješno završava Akademiju te pristupa Austro-ugarskoj ratnoj mornarici.<sup>21</sup>

Godine 1879. Antonovi će roditelji dobiti i deveto djeteta, sina Rudolfa Adolfa Johanna, koji će, kao i svi ostali sinovi Eduarda Ignaza Račića, osim Carla koji je umro kao trinaestogodišnji dječak, završiti Carsku i kraljevsku mornaričku akademiju u Rijeci i ostvariti karijere mornaričkih časnika.<sup>22</sup>

Eduard Ignaz je od godine 1873. profesionalne dužnosti vršio isključivo na kopnu, najprije pri Zapovjedništvu pomorskoga okruga u Trstu, zatim u Mornaričkoj blagajni u Puli, a naposljetku ponovno u Trstu, u mornaričkoj Službi za kontrolu materijala, na čijem je čelu bio do godine 1886. kada je umirovljen. Umirovljeničke dane provodio je u Trstu, gdje je umro od upale porebrice godine 1896.<sup>23</sup>

### Mornarička karijera Antona Račića

Školovanje na Carskoj i kraljevskoj mornaričkoj akademiji u Rijeci Anton Račić započeo je u listopadu 1871.<sup>24</sup> U zabilježkama njegovih nadređenih ostalo je zapisano kako je isprva imao poteškoća s prilagodbom. Oni su

primijetili njegovu marljivost, ali su smatrali da njegov psihološki profil ne odgovara zahtjevima časničkoga poziva.<sup>25</sup> Ipak, Račić u srpnju 1875. s dobrim uspjehom završava Akademiju te, poslije tromjesečnih priprema u ratnoj luci u Puli, u listopadu pristupa kadeturi na korveti SMS *Dandolo* (tab. 2.1), na kojoj je nekoć službovao i njegov otac. Nakon osam mjeseci raspoređen je na radni brod – hulk<sup>26</sup> SMS *Vulcano*, a zatim na oklopnjaču SMS *Don Juan d'Austria* (tab. 2.2). Tijekom kadeture uslijedile su još i službe na drugim brodovima; školskoj fregati SMS *Adria*, oklopnjači SMS *Custoza*, hulku za mine SMS *Salamander* (tab. 3.1) i oklopnjači SMS *Bellona*.<sup>27</sup> Anton Račić se očito kao kadet puno bolje snašao na brodskoj službi nego na Akademiji jer već godine 1877. nadređeni mjenjaju mišljenje o njemu i opisuju ga kao vrlo uporna i vješta kadeta, koji vodi miran i neporočan život družeći se s uskim krugom kolega i koji ima potencijala postati vrlo sposoban mornarički časnik.<sup>28</sup> Nakon iskustva stečena na spomenutim ratnim brodovima i promaknuća u čin kadeta 1. klase, godine 1878. prelazi u pulski Arsenal i tamošnji mornarički Hidrografski zavod (tab. 3.2), uz kratke službe na školskoj fregati SMS *Adria* i parobrodu lopatičaru SMS *Thurn und Taxis*.<sup>29</sup> U tom vremenu često prekida službu zbog bolovanja, a izvješća spominju da je vrlo osjetljiva zdravlja i da pati od povremene vrućice, uz napomenu kako je to »sudbina koju dijeli s mnogim mornaričkim časnicima svoga doba jer su malarija, reumatske i spolne bolesti vrlo raširene u Mornarici i karakteristične zbog nezdravih uvjeta života na brodovima i u obalnim provincijama«. <sup>30</sup>

19 Isto.

20 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 50.

21 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

22 Eduard i Marija Račić imali su ukupno devetoro djece; sinove Antona Karla (1857. – 1933.), Johannes (1859. – 1883.), Carla (1862. – 1875.), Hectora Theodora Josefa Antona (1875. – 1912.) i Rudolfa Adolfa Johanna (1879. – 1925.) te kćeri Alfonsu Carolinu Filomenu (1861. – ?), Helenu (1865. – ?), Ernestinu (1867. – 1875.) i Piju (1872. – ?). Alfonsa Carolina Filomena Račić udala se za Antoniju Gaggia s kojim je imala petero djece: Mariju, Piju Mariju, Idu, Ritu i Bruna. Helena Račić se udala za stanovitoga Talijana Rossija čije ime nije ostalo zabilježeno, a s kojim je imala četvero djece: Lorenza, Mariju, Concettu i Carmellu. Pia Račić se udala također za Talijana prezimena Della Torre s kojim je imala djecu Adelchija i Adelmu. Sa suprugom i djecom je živjela u Rumunjskoj gdje su se privatno bavili farmacijom. Dokaze kojima bismo odredili godine smrti Antonovih sestara ne nalazimo u obiteljskom arhivu dr. Helmuta A. Racica.

23 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

24 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 50. U rujnu 2011. na zgradi Pomorskog fakulteta u Rijeci postavljena je spomen-ploča u čast stoljetne tradicije hrvatskoga pomorstva i visokoga pomorskog obrazovanja, admiralima koji su diplomirali na riječkoj Mornaričkoj akademiji od 1866. do 1914. godine. Među njima nalazi se i ime Antona Račića. Usp. [https://rektor.uniri.hr/index.php?option=com\\_content&view=article&id=1513:2011-09-13-08-56-53&catid=89:arhiva-vijesti&Itemid=176&lang=hr](https://rektor.uniri.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=1513:2011-09-13-08-56-53&catid=89:arhiva-vijesti&Itemid=176&lang=hr) (pristupljeno 27. 10. 2020.).

25 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 53.

26 Hulk je naziv za raspoređeni brod koji više nije u aktivnoj službi nego se koristi kao skladište, bolnica, smještajni brod i sl. Usp. [http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search\\_by\\_id&id=fvtnXbc%3D&keyword=hulk](http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fvtnXbc%3D&keyword=hulk) (pristupljeno 26. 10. 2020.).

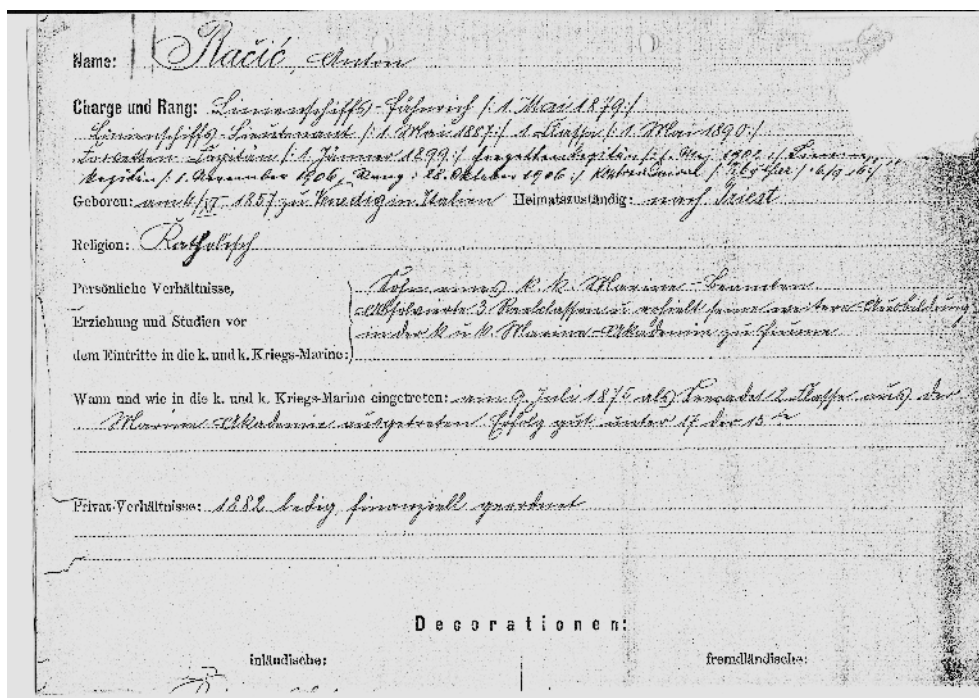
27 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 51.

28 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.

29 Hidrografski zavod Carske i kraljevske mornarice, njem. *Hydrographisches Amt der k.u.k. Kriegsmarine*, hidrografska je ustanova osnovana u Puli 1869. godine s ciljem obavljanja znanstvene djelatnosti na poljima hidrologije i meteorologije, što su bili primarni mornarički interesi. Usp. J. Mokrović 1976, str. 27.

30 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.





Slika 4

Izvadak iz Račićeva dosjea u bečkom Ratnom arhivu (Kriegsarchiv Wien, Personalakt)

Godine 1879. Anton Račić unaprijeđen je u čin zastavnika linijskoga (bojnoga) broda<sup>31</sup>, a potom slijede službe u pulskom mornaričkom Arsenalu (tab. 4.1) i Mornaričkom korpusu.<sup>32</sup> Nakon dvije godine dodijeljena mu je služba na hulku za mine SMS *Minerva*, a zatim ponovno inspeksijska služba u Arsenalu. U rujnu 1882. odlazi na službu u Trst gdje skoro dvadeset mjeseci provodi u inspeksijskom odjelu Zapovjedništva pomorskoga okruga. U svibnju 1884. nakratko preuzima službu na torpednom hulku SMS *Kaiserin Elisabeth*, nakon čega se u srpnju vraća pulski Arsenal, a potom službuje na topovnjači SMS *Hum* (tab. 4.2).<sup>33</sup>

Nadređeni primjećuju kako u to vrijeme do izražaja dolazi njegov interes za tehničke aspekte vojno-pomorske profesije, posebice za artiljerijsko i torpedno naoružanje. Spominju i njegov interes za elektrotehniku i zaokupljenost izradom vlastitoga telegrafskog aparata.<sup>34</sup> Navode

kako razlog tih interesa vjerojatno leži u njegovu pokušaju da nadoknadi ranije propuste u službi uzrokovane lošim zdravstvenim stanjem.<sup>35</sup> Osim neposredne eksperimentalne prakse, Račić se bavio i prevodjenjem tekstova s vojno-pomorskim tehničkim temama s talijanskoga na njemački jezik i periodično ih objavljivao u mornaričkom časopisu *Mitteilungen aus dem Gebiete des Seewesens*.<sup>36</sup> Suradnju s *Mitteilungenom* započeo je još u lipnju 1880. kada je objavljen njegov prijevod ulomaka iz stručnoga članka talijanskoga admirala Augusta Albinija, objavljena u časopisu *Rivista marittima*, koji tematizira suvremeno brodsko artiljerijsko naoružanje, a koji je u Račićevu prijevodu na njemački jezik naslovljen *Die Artillerie der modernen Schiffe*.<sup>37</sup>

Početak godine 1885. ponovno je na službi u Zapovjedništvu pomorskoga okruga u Trstu, a nakon toga je kao stručnjak za torpedne sustave raspoređen na

31 Kriegsarchiv Wien Personalakt. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

32 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 51.

33 Isto.

34 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.

35 Isto.

36 Riječ je o glavnom stručnom mjesečniku Austro-ugarske ratne mornarice koji je od 1873. do 1914. godine izlazio u izdanju Hidrografskog instituta Carske i kraljevske ratne mornarice u Puli. Usp. M. Zore-Armanda 2008.

37 A. Albini 1880, str. 367-375.



Slika 5  
Anton Račić oko godine 1880.

topovnjaču SMS *Velebich*, zatim ponovno na SMS *Kaiserin Elisabeth* i potom na hulk SMS *Habsburg*. Na SMS *Velebich* s velikim uspjehom završava časnički tečaj za torpedne i minske sustave.<sup>38</sup>

U svibnju godine 1887. Račić je unaprijeđen u čin poručnika linijskoga (bojnoga) broda 2. klase<sup>39</sup> i preuzima zapovjedništvo na torpiljarcu X,<sup>40</sup> na kojoj je pokazao zavidno znanje.<sup>41</sup> Nakon toga službuje na korveti SMS *Erzherzog Friedrich* (tab. 5.1) i oklopnjači SMS *Kaiser Max* (tab. 5.2), s kojom je sudjelovao u akciji spašavanja krstarice SMS *Panther*, zbog čega je mu je zapovjedništvo eskadre dodijelilo priznanje,<sup>42</sup> a sedam mjeseci provodi i na mjestu jednoga od zapovjednika u pulskom Mornaričkom korpusu.<sup>43</sup> Tijekom godine 1888. ponovno je na

službi u Zapovjedništvu pomorskoga okruga u Trstu, tijekom koje je imao dosta problema te je u svibnju godine 1889. čak i službeno opomenut zbog navodno površne i neadekvatne pripreme kvalifikacijskoga popisa njemu podređenih časnika.<sup>44</sup> Napušta Trst te nakon dva mjeseca boravka na oklopnjači SMS *Don Juan d'Austria* i torpednoj krstarici SMS *Tiger* (tab. 6.1), u srpnju, korvetom SMS *Aurora* odlazi na misiju u istočnu Aziju.<sup>45</sup> Osim dragocjenih pomorskih iskustava koje je stekao na toj preoceanskoj ekspediciji, u kojoj je i službeno pohvaljen,<sup>46</sup> s Dalekoga istoka donosi značajnu zbirku orijentalnih antikviteta.<sup>47</sup>

Nakon povratka s misije i promaknuća u čin poručnika linijskoga (bojnoga) broda 1. klase<sup>48</sup> godine 1890. opet kratko službuje u pulskom Hidrografskom zavodu, a zatim preuzima zapovjedništvo na torpiljarkama SMS *Flamingo* i SMS *Geiger*. Kratko je na službi i u Lučkom admiralatu u Puli tijekom remonta SMS *Geiger*. Račićeva služba na spomenutim torpiljarkama doživjela je pohvale nadređenih gdje je okarakteriziran kao iskusen zapovjednik koji upravlja mirno, sigurno i savjesno te pokazuje odlične sposobnosti vođenja.<sup>49</sup>

Razdoblje od srpnja godine 1891. do siječnja 1892. provodi u Hidrografskom zavodu, a potom prelazi na razarač SMS *Trabant*. Ocjene iz toga vremena govore kako je Račić časnik smirena i ozbiljna karaktera, iznimnih intelektualnih sposobnosti i osjećaja za dužnost te kako prosuđuje brzo i ispravno, a odluke provodi energično.<sup>50</sup> S takvim kvalifikacijama uskoro postaje instruktorem na školskom brodu torpedne škole SMS *Alpha*.<sup>51</sup> Na toj je dužnosti postigao zavidan uspjeh u radu s pitomcima, za što je ocijenjen visokim ocjenama, uz napomenu da se u njegovu slučaju radi o dobrom učitelju koji izvrsno poznaje materiju koju predaje i zna prenijeti svoje znanje učenicima.<sup>52</sup>

Međutim, nakon kratkoga i uspješnoga predavačkog iskustva s mornaričkim pitomcima, početkom godine

38 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 51.

39 Kriegsarchiv Wien Personalakt. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

40 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 51.

41 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.

42 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 53.

43 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 51.

44 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 53.

45 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 51.

46 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 53.

47 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

48 Kriegsarchiv Wien Personalakt. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

49 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.

50 Isto.

51 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 52.

52 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.



Slika 6  
Anton Račić oko godine 1890.

1893. ponovno preuzima dužnost brodske zapovjednika, ovoga puta na torpiljarcu SMS *Würger*.<sup>53</sup> Usprkos Račićevu velikom znanju i zapovjednom iskustvu, u travnju iste godine njegov brod doživljava težu havariju<sup>54</sup> zbog koje je, s objašnjenjem da je uzrokovana njegovom neoprežnošću, smijenjen sa zapovjednog mjesta te mu je izrečena stroga opomena.<sup>55</sup> Nakon ove nezgode mijenja se odnos njegovih nadređenih prema njemu pa godine 1894. jedan od ocjenjivača za Račića kaže da ne pokazuje dovoljno poštovanja prema odlukama zapovjednikâ, kako je nemotiviran, osjetljiv i razdražljiv te kao takav previše strog prema podređenima, što povremeno kod njih izaziva otpor.<sup>56</sup>

Tijekom godine 1894. i prve polovine 1895. preuzima službu u Lučkom admiralatu u Puli i na jahti SMS *Pelikan*,

a nakon toga se, uz plaćeni dopust, školuje na tehničkim studijima. Uspješno ih završava u lipnju godine 1896., zatim tri mjeseca službuje na torpednom brodu SMS *Sebenico*, a potom kao nadzorni časnik u Arsenalu.<sup>57</sup>

Nedugo nakon završetka tehničkih studija u kolovozu 1897. patentnom uredu u Londonu prijavljuje patent pod naslovom *Improvements in life belts and in means for filling the same with compressed air or gas* koji je prihvaćen 13. studenoga iste godine. Ovim izumom Račić unaprjeđuje i ubrzava postupak aktivacije brodske prsluka za spašavanje sa spremnikom komprimiranoga zraka.<sup>58</sup>

Početak godine 1898. od Lučkoga admiralata u Puli dobiva priznanje za izvrsna postignuća u službi, a potom se ukrcava na topovnjaču SMS *Kerka*. Od studenoga 1898. službuje u Mornaričko-tehničkoj kontrolnoj komisiji u Puli. Početkom godine 1899. biva unaprijeđen u čin kapetana korvete, nastavljajući rad u Komisiji.<sup>59</sup> Od kraja godine 1900. kratko službuje na oklopnjači SMS *Erzherzog Albrecht*, a zatim od travnja godine 1901. obnaša dužnost zapovjednika oklopnjače SMS *Bellona*, broda na kojem je započeo karijeru u Mornarici.<sup>60</sup>

Njegova služba na SMS *Bellona* ocijenjena je uzornom, a tadašnji zapovjednik eskadre kontraadmiral Julius von Ripper o Račiću piše posebnu pohvalu.<sup>61</sup> U svibnju 1902. dodijeljen mu je čin kapetana fregate.<sup>62</sup> Nakon što je njegova oklopnjača SMS *Bellona* rashodovana iz operativne službe i pretvorena u hulk – stražarski brod,<sup>63</sup> Račić je u lipnju 1902. imenovan za predstojnika 4. odjela Mornaričko-tehničkoga komiteta u Puli (tab. 6.2).<sup>64</sup> Na toj se poziciji zadržao dvije godine, nakon čega prelazi u Rijeku na Mornaričku akademiju, gdje je raspoređen zbog rada na eksperimentima vezanima za unaprjeđenje torpednih sustava.<sup>65</sup> Tijekom boravka u Rijeci i rada na Akademiji, Račić intenzivno surađuje na razvojnim projektima riječke tvornice torpeda *Torpedofabrik Whitehead & Company Aktiengesellschaft* (tab. 7.1).<sup>66</sup> Velika potražnja za

53 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 52.

54 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.

55 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 52.

56 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.

57 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 52.

58 Patent je pod oznakom GB189718340A dostupan na mrežnim stranicama <https://patents.google.com/patent/GB189718340A/en?q=GB189718340A>.

59 Kriegsarchiv Wien Personalakt. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

60 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 52.

61 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.

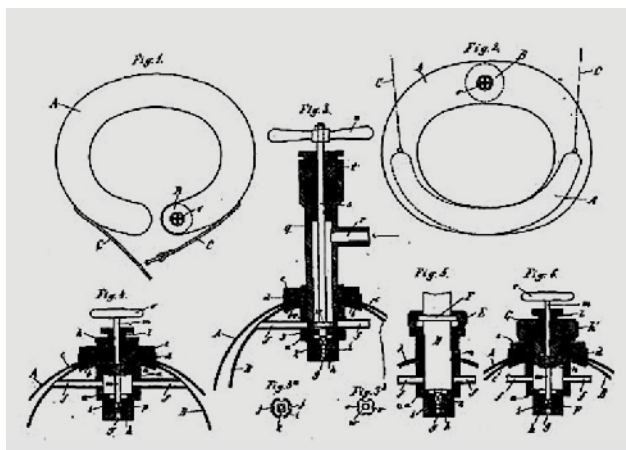
62 Kriegsarchiv Wien, Personalakt. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

63 D. Petković 2004, str. 217.

64 Mornaričko-tehnički komitet (njem. *K.u.K. Marine-technisches Komitté*) djelovao je u Puli kao razvojni odsjek Austro-ugarske ratne mornarice u kojem je preko pedeset inženjera i drugih stručnjaka projektiralo ratne brodove i popratne brodske sustave. Usp. M. Zore-Armanda 2008, 218.

65 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 52.

66 Isto.



Slika 7  
Račićev nacrt iz patenta *Improvements in lifebelts and in means for filling the same with compressed air or gas* iz godine 1897.

riječkim torpedima diljem svijeta zahtijevala je masovnu proizvodnju i stalni razvoj<sup>67</sup> pa je u tom okruženju Račić zasigurno imao mnogo prostora za realizaciju svojih tehničkih zamisli. Godine 1903. patentnim uredima u Londonu i Parizu prijavljuje još dva patenta kojima unaprjeđuje upravljanje torpednim sustavima.<sup>68</sup>

U Puli je početkom 1905. postavljen za načelnika stožera eskadre na bojnom brodu SMS *Habsburg* (tab. 7.2), međutim s te dužnosti biva ubrzo smjenjen jer je zapovjednik eskadre kontraadmiral Leopold von Jedina-Palombini bio nezadovoljan suradnjom s njime. Račića je okarakterizirao kao vrlo sposobna časnika koji je posao načelnika stožera obavljao na zadovoljavajući način, ali nije bio zadovoljan brzinom kojom je Račić izvršavao njegove zapovijedi.<sup>69</sup> Godine 1906. ponovno je nakratko na službi u Rijeci, nakon čega se vraća u Pulu, gdje je u rujnu iste godine imenovan predstojnikom Mornaričkoga evidencijskog biroa.<sup>70</sup> Tijekom 1905. i 1906. Račić intenzivira svoj rad na usavršavanju torpednih sustava te prijavljuje čak sedam novih patenata s toga područja kod patentnih ureda u Austriji, Danskoj, Francuskoj i Velikoj Britaniji.<sup>71</sup>

67 M. Smokvina 2010.

68 Navedeni patenti su pod oznakama GB190326503A i FR338789A dostupni na mrežnim stranicama <https://patents.google.com/?inventor=Anton+Racic>.

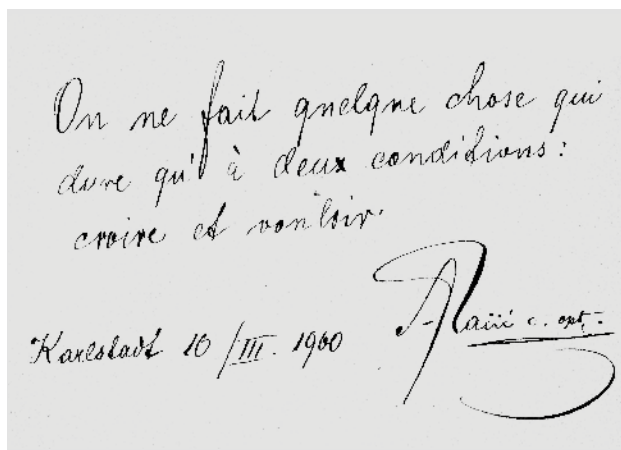
69 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 54.

70 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 52.

71 Navedeni patenti su pod oznakama GB190525507A, AT23758B, DK8678C, FR6566E, GB190616964A, AT30034B i DK10179C dostupni na mrežnim stranicama <https://patents.google.com/?inventor=Anton+Racic>.

72 Kriegsarchiv Wien, Personalakt. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

73 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.



Slika 8  
Račićev autograf iz 1900.

Iako je u studenom 1906. unaprijeđen u čin kapetana bojnoga broda, smjena s dužnosti načelnika stožera eskadre očito je oslabila Račićevu poziciju u Mornarici pa već 1. siječnja 1907. carskim ukazom odlazi u invalidsku mirovinu u pedesetoj godini života.<sup>72</sup> Iako razlozi prijevremenoga umirovljenja nisu eksplicitno navedeni, jednim dijelom zacijelo leže u činjenici da je Račić prema službenim evidencijama bio narušena zdravlja. Ipak, s obzirom da je Račić usprkos slabijem zdravlju godinama službu izvršavao uzorno, vjerojatnije je da je taj argument pre naglašen i da ga je iskoristio onaj dio Račićevih nadređenih koji su o njemu imali negativno mišljenje, nasuprot onima koji su u njemu do zadnjih dana službe vidjeli vrijednoga, stručnoga i sposobnoga časnika.

### Odlazak u mirovinu i zasnivanje obitelji – Preseljenje u Split – Prvi svjetski rat

Nakon odlaska u mirovinu, u travnju 1907. Anton Račić u Karlovcu stupa u brak sa znatno mlađom Hrvaticom Helenom Johannom Emmom Ratschisch (1881. - 1962.), kćerom svoga drugog rođaka Carla Ludwiga Ratschitscha (1850. - 1911.) i Hermine Johanne Heller (1850. - 1917.).<sup>73</sup>





Slika 9  
Račić na fotografiji iz godine 1902.



Slika 10  
Račić godine 1906. pred odlazak u mirovinu

Antonov tast Carl Ludwig Ratschitsch maturirao je na Državnoj gimnaziji u Ljubljani iza koje je obrazovanje nastavio u Hohenheimu na tamošnjoj Poljoprivredno-šumarskoj akademiji. Nakon diplome, godinu dana je služio kao dobrovoljac u 17. kranjskoj pješačkoj pukovniji iz koje biva otpušten u činu rezervnoga poručnika. Prvo namještenje dobio je kao šumarski upravitelj u mjestima Bistra u Kranjskoj i Gornji Grad u Štajerskoj. Poslije seli u Karlovac gdje je postao upravitelj prvoga turbinskog mlina na Korani.<sup>74</sup> Pisani izvori iz tog vremena ga spominju kao pripadnika »plemenitoga građanstva karlovačkoga« i dobrotvora koji aktivno sudjeluje u radu Društva za podupiranje siromašnih učenika u Karlovcu.<sup>75</sup> U prosincu 1910. prilikom obavljanja poslova nadzora na rijeci Savi doživio je infarkt te je nakon nekoliko tjedana, početkom 1911., umro u dvorcu Žerjavgrad, kojega je naslijedio nakon smrti rođaka msgr. Georga Račića.<sup>76</sup>

Obitelj Helenine majke Hermine živjela je u Karlovcu mnogo godina i Hermina je tamo provela djetinjstvo i mladost. Kao i mnoge djevojke iz obitelji koje su pripadale

<sup>74</sup> Isto.

<sup>75</sup> Godišnje izvješće 1887, str. 76.

<sup>76</sup> Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.



Slika 11  
Helene Račić oko godine 1907.

visokom građanskom sloju, uz redovno obrazovanje primala je privatnu poduku iz glasovira i bila jako dobra pijanistica.<sup>77</sup>

Nakon vjenčanja Anton i Helene najvjerojatnije žive na imanju Žerjavgrad jer im se prvi sin Anton Karl rodio godine 1908. u Ljubljani. Račići se godine 1909. sele u Split, gdje im se godine 1910. rodio drugi sin Georg Eduard. Rođenjem dvaju Antonovih sinova osiguran je nastavak loze Račić s obzirom da u obitelji, osim njih dvojice, nije bilo drugih muških potomaka.<sup>78</sup> Nije poznat razlog zbog kojeg su se Račići odlučili preseliti u Split, ali se može pretpostaviti da su spomenuti Antonovi problemi sa zdravljem bili glavni uzrok. S obzirom da je od mladih dana često pobolijevao vjerojatno je rješenje svojih zdravstvenih tegoba, umjesto na hladnom i vlažnom sjeveru, vidio na mirnom i sunčanom dalmatinskom jugu. Račići su se dolaskom u Split odvažili pokrenuti i privatni posao kako bi sebi i sinovima osigurali bezbrižnu egzistenciju u novom okruženju. Nasljeđem koje im je pripalo nakon smrti Helenina oca



Slika 12  
Anton Račić sa suprugom i sinovima godine 1917.

kupili su zemljište za kamenolom na području Stinica između Splita i Solina,<sup>79</sup> gdje su eksploatirali kamen, koji je zbog iznimne kvalitete bio vrlo cijenjen između dva svjetska rata i koji su izvozili čak u Sjevernu Ameriku.<sup>80</sup>

Kada je godine 1914. započeo Prvi svjetski rat, umirovljeni kapetan bojnoga broda Anton Račić je, radi mobilizacije svih raspoloživih vojnih kadrova,<sup>81</sup> ponovno aktiviran u Austro-ugarsku ratnu mornaricu te je, uz ostale vojne zadaće, imenovan zapovjednikom ratne luke u Metkoviću, preko koje se pružao glavni logistički pravac za rat u

77 Isto.

78 Isto.

79 Točnu lokaciju Račićeva kamenoloma na Stinicama nije bilo moguće utvrditi zbog velikih promjena koje su se na tom predjelu dogodile radi intenzivne industrijalizacije tijekom druge polovine 20. stoljeća, a o kamenolomu nisam našao traga u pisanim izvorima.

80 Nakon Drugoga svjetskog rata komunističke su vlasti godine 1948. ekspropirale kamenolom, a danas je to područje dio splitske sjeverne luke. Usp. Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

81 Zanimljivo je napomenuti kako je Monarhija vodila preciznu evidenciju svih svojih umirovljenih mornaričkih časnika s naznakom grada ili mjesta u kojem provode umirovljeničke dane. Tako se na popisu umirovljenih kapetana bojnoga broda, koji je revidiran 24. prosinca 1910., nalazio i Anton Račić, a kao njegovo mjesto stanovanja naveden je Split (Spalato). Usp. Rang- und Einteilungsliste 1911, str. 113.



Slika 13

*Kuća pravnika Ivana Bulića u kojoj je krajem dvadesetih godina živjela Račićeva obitelj*

Bosni. Carskim ukazom od 16. rujna 1916. car Franjo Josip I. promaknuo ga je u čin kontraadmirala.<sup>82</sup>

Nakon završetka rata u kojem je došlo do sloma Austro-Ugarske Monarhije i rasformiranja njezine ratne mornarice, Račić je dobio ponudu da se kao istaknuti tehnički stručnjak pridruži ratnoj mornarici Kraljevine Italije, a ponuđeno mu je i da utemlji ratnu mornaricu novonastale Države SHS, s obzirom da je u to vrijeme bio jedan od najviše rangiranih mornaričkih časnika južnoslavenskoga podrijetla. Račić je otklonio sve ponude, odbivši služiti silama koje je kao uvjereni pristalica Monarhije i odani austro-ugarski časnik smatrao neprijateljskima. Nastavio se izjašnjavati kao austrijski državljanin, vrativši se mirnom građanskom životu u Splitu.<sup>83</sup> Nije moguće sa sigurnošću ustvrditi na kojim su sve splitskim lokacijama Račići živjeli nakon završetka Prvog svjetskog rata, ali je poznato da su najkasnije godine 1925. živjeli na adresi Solinska cesta br. 7,<sup>84</sup> u kući čiji je vlasnik bio Frane Koceić pok. Špira.<sup>85</sup> Isto tako, nije poznat ni razlog ni točno vrijeme njihova

skorog preseljenja u Solin, ali se zna da su krajem dvadesetih godina živjeli u jednom od stanova u kući pravnika Ivana Bulića,<sup>86</sup> poznatijoj kao Dogana.<sup>87</sup>

### Posljednje godine

U poratnom razdoblju prioriteta Antona Račića postaju briga za obitelj i obrazovanje njegovih sinova. Iako je već zašao u pozne godine, s obzirom na iznimnu disciplinu koja je bila odraz njegova cjeloživotnog vojnog poziva, sinovima je osigurao dobro obrazovanje. Odgajani su trojezično, nakon gimnazijskoga školovanja u Splitu slao ih je na studije u inozemstvo i poticao ih da se bave različitim sportovima.<sup>88</sup> Posebnu pažnju posvećivali su veslanju koje je Solinjanin Ivan Kljaković Gašpić, kao svjedok vremena, nadahnuto opisao u svojim memoarskim zapisima: »Admirala Račića se sjećam zbog njegove vožnje čamcem po Jadru. Njegov drveni čamac, dužine oko pet metara, bio je privezan na lijevoj obali Jadra, pedesetak metara uzvodno od tadašnjeg starog kamenog mosta. Veslači su

82 Kriegsarchiv Wien, Personalakt. Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica.

83 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

84 Splitski almanah 1925, str. 236.

85 Splitski almanah 1925, str. 142.

86 B. Čečuk Romac 2020, str. 19.

87 Dogana (zgrada carinarnice) je srušena u Drugom svjetskom ratu, tijekom bombardiranja Solina 12. rujna 1943. Usp. M. Matijević 2001, str. 21.

88 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.





Slika 14  
 Korespondencija s don Franom Bulićem iz godine 1917.

bili njegovi sinovi Anton Karl i Georg Eduard, koje smo mi zvali Karlo i Đorđe. (...) Admiral bi sjeo na krmu, postavio malo koplje sa zastavicom i preuzeo kormilo. Na prvi zvižduk admiralove zviždaljke sinovi su vesla držali okomito u vis, a kod drugog zvižduka vesla su se postavljala u paok, odvezivao čamac i vožnja je započinjala. Uvijek smo rado i s dječjom znatiželjom promatrali ovu malu 'admiralsku ceremoniju' koja ga je vjerojatno podsjećala na minula vremena...<sup>89</sup>

Ostala su zabilježena i druga sjećanja Račićevih suvremenika koji su admirala doživljavali kao iznimno otmjena i uglađena čovjeka, nesklona javnom eksponiranju i usmjereni najviše na obitelj i mali krug ljudi koji su pripadali

89 I. Kljaković Gašpić 2007, str. 13.

90 Isto.

91 B. Čečuk Romac 2020, str. 19.

92 Obiteljski arhiv dr. Helmuta A. Racica

93 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.



Slika 15  
 Račićev čamac u plovidbi ispred Barbarinca

građanskom sloju. Sličnih je osobina bila i njegova supruga Helene, koju su u Solinu zvali Hela, koja je sa suprugom često izlazila u duge poslijepodneve šetnje obalama Jadrana, sve do željezničkoga mosta na ušću i dalje do Mramorne.<sup>90</sup> Gospođa Račić je imala poseban senzibilitet prema svojoj djeci u susjedstvu, često ih darivajući raznim sitnicama.<sup>91</sup>

Usprkos umirovljenju admiral je ostao zainteresiran za razna područja. Uz istaknuti interes za proučavanje obiteljske povijesti, zanimao se i za arheologiju, povijest, etnologiju, biologiju, pomorstvo i sve vezano uz tehnologiju. Održavao je aktivnu korespondenciju s mnogim ljudima u Europi i diljem svijeta. U obiteljskom arhivu je sačuvan manji dio njegove korespondencije, a osobito je zanimljiva ona koju je, na njemačkom jeziku, vodio s don Franom Bulićem, iz koje se očituje njegova izrazita sklonost povijesnim, arheološkim i uopće baštinskim temama.<sup>92</sup> Nastavio je prevoditi talijanske, francuske i njemačke stručne tekstove s područja vojne tehnologije, a napisao je i nekoliko zapaženih članaka s područja ornitologije.<sup>93</sup>

Usprkos zdravstvenim tegobama koje su ga pratile cijelog života admiral Račić je svoje umirovljeničke dane,



Slika 16  
Anton Račić na odru (u pozadini se vide njegova odlikovanja)

izuzev povremenih reumatskih tegoba, ipak dočeka solidna zdravlja. Međutim, početkom studenoga 1933. obolio je od teške upale pluća s kojom se njegov osjetljivi organizam nije mogao nositi. Umro je u Solinu, 15. studenoga 1933. Pokopan je u svojoj admiralskoj uniformi na starom solinskom groblju na Gospinu otoku, u grobnici koja gradnjom simbolički podsjeća na ulaz u brodsko potpalublje.<sup>94</sup>

Njegova udovica Helene je zajedno sa sinovima nastavila živjeti u Solinu. U tom su razdoblju već odrasla braća Račić u Solinu bila poznata pod nadimkom Admiralići, bili su pristojni i dobro odgojeni mladići koji su, poput oca, imali uski krug prijatelja. Najčešće su se družili s vršnjakom Ivom Meneghellom, sinom ljekarnika Mate Meneghella.<sup>95</sup> Ostale se upamćene njihove plovidbe skifovima<sup>96</sup> niz Jadro

do Kaštelanskoga zaljeva,<sup>97</sup> kao i zanimanje za tehniku koje su također naslijedili od oca.<sup>98</sup>

Isto tako je ostalo zabilježeno da se jedan dio ostavštine admirala Račića i nakon njegove smrti nalazio na čuvanju u potkrovlju vile nekadašnjega uglednog solinskog liječnika dr. Mate Petrašića koja se nalazila u središnjoj solinskoj ulici, na tadašnjoj cesti prema Klisu (ta kuća i danas postoji u Solinu, a poznata je pod nazivom Ponkova kuća). U mornaričkim, odnosno brodskim škrinjama nalazili su se dijelovi admiralske uniforme, hladnoga i vatrenoga osobnog naoružanja, odlikovanja i sl.<sup>99</sup> Nije poznato što se s tim predmetima naposljetku dogodilo, ali se može pretpostaviti da su nestali tijekom Drugoga svjetskog rata ili nakon njega kada su se u toj kući smjenjivali mnogi stanari.

94 M. Matijević – M. Domazet 2009, str. 91.

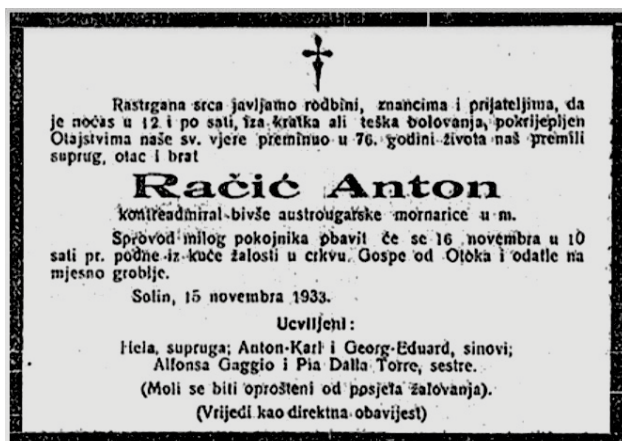
95 I. Kljaković Gašpić 2007, str. 13.

96 Skif je vrsta regatnoga veslačkog čamca na pariće za jednoga veslača. Usp. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56421> (pristupljeno 27. 10. 2020.).

97 B. Žižić 2009, str. 35-36.

98 I. Kljaković Gašpić 2007, str. 13.

99 B. Žižić 2009, str. 35-36.



Slika 17  
Osmrtnica objavljena u Novom dobu 16. studenoga 1933.

Godine 1937. Helene Račić je od Vinke i Milke Šperac iznajmila kuću pokraj vodopada u samom središtu Solina,<sup>100</sup> u kojoj je sa sinovima živjela sve do početka Drugoga svjetskog rata. Nakon što je Hitlerova Njemačka anektirala Austriju, svi austrijski državljani postali su državljani Trećega Reicha. Kada su postrojbe Wehrmachta u travnju 1941. napale Kraljevinu Jugoslaviju, njemački državljani više nisu bili dobrodošli na jugoslavenskom teritoriju pa su se mnogi, kao i Helene Račić sa svojim sinovima, odlučili na odlazak. Obitelj je, ostavivši sve iza sebe, najprije brodom otplovila iz Splita za Rijeku, a potom se sklonila u Graz. Prema zabilježenim sjećanjima Heleninih sinova, plovidba iz Splita za Rijeku bila je vrlo dramatična s obzirom da je jedan brod iz izbjegličkoga konvoja naišao na brodsku minu te potonuo zajedno s putnicima.<sup>101</sup>

Dolaskom u Graz, Račići su našli utočište kod rodbine, međutim, sinovi su vrlo brzo mobilizirani u njemačku vojsku. Uspjeli su preživjeti rat nakon kojega su, kao građevinski inženjeri, radili za brojne tvrtke u Kranjskoj i Štajerskoj. Anton Karl (1908. – 1989.) oženio se 1947. mladom učiteljicom Helenom Tichatschek u St. Viet an der Glanu i s njom je dobio tri sina i dvije kćeri. Georg Eduard (1910. – 1975.) oženio se 1959. u Grazu medicinskom sestrom Theom Sinkovits, koja je podrijetlom gradišćanska Hrvatca. U braku im se rodila jedna kći.<sup>102</sup>



Slika 18  
Kuća Vinke i Milke Šperac u kojoj je godine 1937. do 1941. živjela Helene Račić sa sinovima

U ratu je, tijekom bombardiranja Solina 12. rujna 1943., do temelja razrušena kuća Šperčevih<sup>103</sup> u kojoj su Račići živjeli pa je zajedno s njom uništen i svaki materijalni trag njihova života u Solinu. Nakon završetka rata kuća nije obnovljena, a danas se na njezinu mjestu nalazi gradska tržnica.

### Zaključak

Zanimljiva ličnost austro-ugarskoga kontraadmirala Antona Račića koji je nakon blistave karijere u Austro-ugarskoj ratnoj mornarici, u njegovo vrijeme jednoj od najmoćnijih ratnih mornarica na svijetu, za svoje umirovljeničko utočište izabrao omanje dalmatinsko priobalno mjesto, kakvo je Solin bio u razdoblju iza Prvoga svjetskog rata, u Solinu je i dan danas, skoro devedeset godina nakon njegove smrti, poprilično nepoznata. Izuzevši neke pomalo romansirane detalje o njegovim solinskim danima, koji su kroz godine prenošeni prema sjećanjima njegovih suvremenika, i

<sup>100</sup> I. Grubišić 2009, str. 129.

<sup>101</sup> Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

<sup>102</sup> Isto.

<sup>103</sup> Usp. M. Matijević – M. Domazet 2006, str. 22-24; B. Žižić 2009, str. 36.





Slika 19  
Račićeva grobnica na starom solinskom groblju

grobnice na starom solinskom groblju koja zbog svog neobičnog oblika izaziva zanimanje slučajnoga namjernika, konkretniji biografski podaci o Antonu Račiću široj javnosti nisu bili poznati. Nekoliko više-manje istih šturih informacija koje su dostupne na raznim mrežnim stranicama zasigurno nije dovoljno za činjenično portretiranje osobe Račićeva značenja. Sagladavajući njegovu biografiju rekonstruiranu prema fragmentima iz brojnih izvora, počevši od obiteljskih korijena i školovanja na riječkoj Carskoj i kraljevskoj mornaričkoj akademiji pa do dugogodišnje službe u Austro-ugarskoj ratnoj mornarici i sudjelovanja u Prvom svjetskom ratu, postaje pomalo intrigantno zašto je osoba Račićeva profila po odlasku u mirovinu za život izabrala upravo Solin, zabačeno mjesto na periferiji velike Monarhije, udaljeno od svih tada suvremenih tokova.

Bez obzira na njegove motive, koje danas možemo samo pretpostaviti, nesumnjivo je da su pojavnost admirala Antona Račića i njegova interakcija s vrlo uskim krugom tadašnjih uglednih Solinjana, koje su međusobno povezivali razina obrazovanja i društveni položaj, poput don Frane Bulića, dr. Mate Petrašića, dr. Marina Rika Ivića i

njegove supruge prof. glasovira Estelle Ivić-Kuzmanić, dr. Martina Žižića i njegove supruge dr. Mire Žižić, ing. Mate Glavana i ljekarnika Mate Meneghella, redom studenta srednjoeuropskih sveučilišta od Beča i Praga pa do Graca, pridonijele stvaranju ozbiljnijih naznaka građanskoga društva u Solinu između dva svjetska rata, a njegova korespondencija na njemačkom, hrvatskom, talijanskom i francuskom jeziku u provinciju donijela duh kozmopolitizma. Iako je u naše krajeve došao na završetku životnoga puta, s namjerom da u pomalo arkadijskom okruženju tadašnjega Solina provede mirnu starost, znanja i interesi koje je Račić sa sobom donio te se njima nastavio baviti i u umirovljeničkim danima, zasigurno ga svrstavaju u intelektualnu elitu onoga vremena.

Na našem je društvu zadaća da skidanjem povijesne prašine s biografije Antona Račića i njemu sličnih suvremenika koji su, vodeći se mišlju kako se i u malim sredinama mogu gajiti velike ideje, bili ispred svoga vremena te kao takvi (p)ostali trajni uzori, u današnjem vremenu potakne razvoj i unaprjeđenje suvremenih društvenih resursa. Ovaj rad tek je jedan od pokušaja na tom tragu.

## Prilog 1

## Popis brodova na kojima je službovao Anton Račić

trajanje službe <sup>104</sup>	naziv broda <sup>105</sup>	godina gradnje <sup>106</sup>	vrsta <sup>107</sup>
1. 10. 1875. – 7. 8. 1876.	SMS <i>Dandolo</i>	1857.	korveta
7. 8. 1876. – 29. 10. 1876.	SMS <i>Vulcano</i>	1843.	hulk – radni brod
6. 11. 1876. – 24. 3. 1877.	SMS <i>Don Juan d' Austria</i>	1875.	oklopnjača
24. 3. 1877. – 10. 5. 1877.	SMS <i>Adria</i>	1873.	fregata, školski brod
10. 5. 1877. – 27. 5. 1877.	SMS <i>Custoza</i>	1874.	školski brod
27. 5. 1877. – 29. 10. 1877.	SMS <i>Salamander</i>	1861.	hulk za mine
29. 10. 1877. – 2. 11. 1877.	SMS <i>Bellona</i>	1871.	oklopnjača
5. 11. 1877. – 9. 9. 1878.	SMS <i>Adria</i>	1873.	fregata, školski brod
9. 9. 1878. – 24. 7. 1879.	SMS <i>Thurn und Taxis</i>	1839.	parobrod lopatičar
19. 4. 1881. – 1. 3. 1882.	SMS <i>Minerva</i>	1879.	hulk za mine
24. 5. 1884. – 22. 7. 1884.	SMS <i>Kaiserin Elisabeth</i>	1854.	korveta, hulk za torpeda
2. 8. 1884. – 30. 3. 1885.	SMS <i>Hum</i>	1861.	topovnjača
15. 8. 1885. – 1. 4. 1886.	SMS <i>Velebich</i>	1861.	topovnjača
1. 4. 1886. – 25. 6. 1886.	SMS <i>Kaiserin Elisabeth</i>	1854.	korveta, hulk za torpeda
25. 6. 1886. – 1. 8. 1886.	SMS <i>Habsburg</i>	1865.	hulk – stambeni brod
1. 8. 1886. – 4. 5. 1887.	SMS <i>Velebich</i>	1861.	topovnjača
4. 5. 1887. – 5. 6. 1887.	SM <i>Torpedoboot X</i>	1881.	torpiljarka
5. 6. 1887. – 19. 9. 1887.	SMS <i>Erzherzog Friedrich</i>	1857.	korveta
13. 4. 1888. – 12. 7. 1888.	SMS <i>Kaiser Max</i>	1876.	oklopnjača
12. 5. 1889. – 10. 6. 1889.	SMS <i>Don Juan d' Austria</i>	1875.	oklopnjača
10. 6. 1889. – 17. 7. 1889.	SMS <i>Tiger</i>	1887.	torpedna krstarica
17. 7. 1889. – 8. 5. 1890.	SMS <i>Aurora</i>	1872.	korveta
11. 3. 1891. – 30. 4. 1891.	SMS <i>Flamingo</i>	1890.	torpiljarka

104 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 50-52.

105 Kratica SMS, koja se u Austro-ugarskoj ratnoj mornarici koristila ispred naziva svakoga pojedinog broda, u njemačkom jeziku predstavlja kraticu fraze *Seiner Majestät Schiff*, koja u hrvatskom prijevodu glasi Brod Njegova Veličanstva.

106 Kao godina gradnje broda navodi se godina porinuća, bez obzira koliko je vremena trajao cjelokupni proces gradnje od dana postavljanja kobilice do završetka opremanja broda.

107 Kao vrsta broda navodi se vrsta kojoj je pojedini brod pripadao u vrijeme dok je Anton Račić službovao na njemu, bez obzira na preinake i posljedične promjene vrste broda koje su se događale prije ili poslije Račićeve službe na istom. Usp. Z. Freivogel 2018; D. Petković 2004.



28. 5. 1891. – 3. 7. 1891.	SMS <i>Geier</i>	1886.	torpiljarka
12. 1. 1892. – 8. 5. 1892.	SMS <i>Trabant</i>	1890.	razarač
8. 5. 1892. – 1. 1. 1893.	SMS <i>Alpha</i>	1885.	školski brod torpedne škole
1. 1. 1893. – 27. 4. 1893.	SMS <i>Würger</i>	1887.	torpiljarka
23. 7. 1893. – 17. 5. 1894.	SMS <i>Alpha</i>	1885.	školski brod torpedne škole
19. 8. 1894. – 19. 4. 1895.	SMS <i>Pelikan</i>	1892.	jahta
3. 6. 1896. – 23. 9. 1896.	SMS <i>Sebenico</i>	1882.	torpedni brod
24. 1. 1898. – 4. 11. 1898.	SMS <i>Kerka</i>	1861.	topovnjača
22. 12. 1900. – 1. 4. 1901.	SMS <i>Erzherzog Albrecht</i>	1874.	oklopnjača
1. 4. 1901. – 10. 6. 1902.	SMS <i>Bellona</i>	1871.	oklopnjača
27. 1. 1905. – 1. 2. 1906.	SMS <i>Habsburg</i>	1900.	bojni brod

## Prilog 2

### Popis prijavljenih patenata Antona Račića<sup>108</sup>

r. br.	naslov	oznaka	datum prijave	datum prihvaćanja
1.	<i>Improvements in life belts and in means for filling the same with compressed air or gas</i>	GB189718340A	9. 8. 1897.	13. 11. 1897.
2.	<i>Improvements in means controlling torpedos</i>	GB190326503A	3. 12. 1903.	13. 10. 1904.
3.	<i>Correcting tilt and steering valve for torpedos</i>	FR338789A	15. 12. 1903.	4. 7. 1904.
4.	<i>Improvements in and relating to torpedos</i>	GB190525507A	7. 12. 1905.	22. 2. 1906.
5.	<i>Tilt corrector for torpedos</i>	AT23758B	19. 5. 1905.	10. 4. 1906.
6.	<i>Slope regulator torpedos</i>	DK8678C	/	23. 7. 1906.
7.	<i>Correcteur d'inclinaison pour torpilles</i>	FR6566E	/	7. 1. 1907.
8.	<i>Improvements in and relating to torpedos</i>	GB190616964A	27. 7. 1906.	17. 1. 1907.
9.	<i>A device for correction of the depth of web torpedos</i>	AT30034B	17. 7. 1906.	25. 9. 1907.
10.	<i>Andorning vedhældnings regulatorer til torpedor</i>	DK10179C	/	4. 11. 1907.

<sup>108</sup> Svi patenti Antona Račića u integralnom su obliku dostupni su na mrežnim stranicama <https://patents.google.com/?inventor=Anton+Racic>

## Prilog 3

## Popis odlikovanja Antona Račića

naziv odlikovanja na hrvatskom jeziku	naziv odlikovanja na izvornom jeziku	država koja je dodjelila priznanje	datum i/ili godina dodjele priznanja
Vojna medalja 1873. <sup>109</sup>	<i>Kriegsmedaille 1873.</i>	Austro-Ugarska Monarhija	1879.
Brončana medalja za vojne zasluge s crvenom vrpcom <sup>110</sup>	<i>Bronzene Militärverdienstmedaille am roten Bande</i>	Austro-Ugarska Monarhija	30. 11. 1898.
Brončana jubilara medalja za oružane snage <sup>111</sup>	<i>Bronzene Jubiläumserinnerungs- medaille für die bewaffnete Macht</i>	Austro-Ugarska Monarhija	2. 12. 1898.
Časnički križ za dugogodišnju službu 3. klase <sup>112</sup>	<i>Militärdienstzeichen für Offiziere 3. Klasse</i>	Austro-Ugarska Monarhija	1900.
Osmanski državni red 3. klase <sup>113</sup>	<i>Osmanlı Devlet Nişanı 3. sınıf</i>	Osmansko Carstvo	10. 4. 1900.
Red knjaza Danila Prvoga (Danilov orden) 3. klase <sup>114</sup>	<i>Red knjaza Danila Prvog (Danilov orden) 3. klase</i>	Kraljevina Crna Gora	10. 4. 1900.
Zlatna medalja za zasluge <sup>115</sup>	<i>Liyakat Madalyasi</i>	Osmansko Carstvo	8. 7. 1901.
Red Mecidiye 2. klase <sup>116</sup>	<i>Mecidiye Nişanı 2. sınıf</i>	Osmansko Carstvo	22. 7. 1905.
Jubilarni križ 1908. <sup>117</sup>	<i>Militär-Jubiläumskreuz 1908.</i>	Austro-Ugarska Monarhija	1908.
Križ za ratne zasluge 3. klase <sup>118</sup>	<i>Militärverdienstkreuz 3. Klasse</i>	Austro-Ugarska Monarhija	1915.
Red Spasitelja 3. klase <sup>119</sup>	<i>Τάγμα του Σωτήρος</i>	Kraljevina Grčka	?

109 Rang- und Einteilungsliste 1911, str. 113.

110 Isto.

111 Isto.

112 Isto.

113 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 53.

114 Isto.

115 Isto.

116 Isto.

117 Rang- und Einteilungsliste 1911, str. 113.

118 A. Schmidt-Brentano 2005, str. 53.

119 Bilješke iz obiteljskoga arhiva dr. Helmuta A. Racica.

Tabla 1



1  
Arsenal u Veneciji



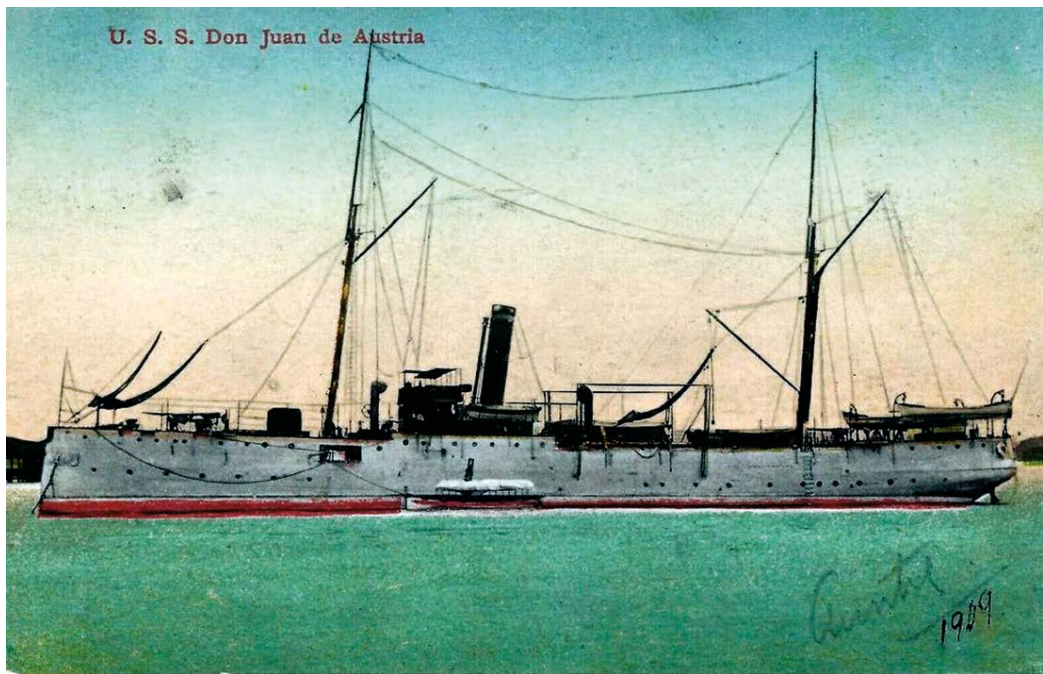
2  
Carska i kraljevska mornarička akademija u Rijeci



**Tabla 2**



1  
SMS Dandolo



2  
SMS Don Juan d'Austria





**Tabla 4**



1  
*Ulaz u mornarički arsenal u Puli*



2  
*SMS Hum*

**Tabla 5**



1  
SMS Erzherzog Friedrich



2  
SMS Kaiser Max



**Tabla 6**



1  
SMS Tiger



2  
Zgrada Mornaričko-tehničkoga komiteta Puli



**Tabla 7**



1

*Tvornica torpeda u Rijeci (Torpedofabrik Whitehead & Company Aktiengesellschaft)*



2

*SMS Habsburg*

## Literatura

- A. Albini 1880 Augusto Albini, *Die Artilleire der modernen Schiffe* (prijevod: Anton Račić), Mittheilungen aus dem Gebiete des Seewesens, vol. VIII, br. 6/7, Wien 1880, 367-375.
- B. Čečuk Romac 2020 Biserka Čečuk Romac, *Kad stvarnost nadmaši maštu... Uspomene: Solin – Split – Zagreb*, Solin 2020.
- Z. Freivogel 2018 Zvonimir Freivogel, *Austrougarski bojni brodovi u Prvome svjetskom ratu*, Zagreb 2018.
- A. Glavičić 2003 Ante Glavičić, *Pregled starokršćanske i srednjovjekovne baštine Like, Podgorja i grada Senja*, Senjski zbornik 30 (1), Senj 2003, 21-80.
- Godišnje izvješće 1887 *Godišnje izvješće Kr. Velike Realne Gymnasije u Rakovcu u Hrvatskoj za školsku godinu 1886/7. priobčeno Ravnateljstvom*, Zagreb 1887.
- I. Grubišić 2009 Ivan Grubišić, *Solinski Šperci*, Tusculum 2, Solin 2009, 111-144.
- H. Kekez 2013 Hrvoje Kekez, *Lička županija i Kasezi u srednjem vijeku*, u: Željko Holjevac (ur.), *Gospić. Grad, ljudi identitet*, Gospić 2013, 95-114.
- V. Klaić 1897 Vjekoslav Klaić, *Hrvatska plemena od XII. do XVI. stoljeća*, Rad JAZU 130, Zagreb 1897, 1-85.
- I. Kljaković Gašpić 2007 Ivan Kljaković Gašpić, *Umirovljenički dani austrijskog admirala Račića*, Solinska kronika 153 (XIV), Solin 15.6.2007, 12-13.
- M. Matijević 2001 Marko Matijević, *Solinske razglednice s konca XIX. i početka XX. stoljeća*, Solin 2001.
- M. Matijević – M. Domazet 2006 Marko Matijević – Mladen Domazet, *Solinska svakodnevica u osvit novoga doba*, Solin 2006.
- J. Mokrović 1976 Josip Mokrović, *Hidrografski ured u Puli*, Almanah Bošković, Zagreb 1976.
- J. Nader 1848 Josef Nader (ur.), *Medicinal-Schematismus der öesterreichischen Monarchie (1848)*, Wien 1848.
- D. Petković 2004 Dario Petković, *Ratna mornarica Austro-Ugarske Monarhije*, Pula 2004.
- Rang- und Einteilungsliste 1911 *Rang- und Einteilungsliste der k.u.k. Kriegsmarine*, Wien 1911.
- A. Schmidt-Brentano 2005 Antonio Schmidt-Brentano, *Die Österreichischen Admirale*, Band 3, Bissendorf 2005.
- M. Smokvina 2010 Miljenko Smokvina, *Riječka Tvornica torpeda i industrijska revolucija u Rijeci*, Povijest u nastavi 8 (15), Zagreb 2010, 53-80.
- Splitski almanah 1925 *Splitski almanah i adresar za godinu 1925.*, Split 1925.
- M. Valentić 1990 Mirko Valentić, *Turski ratovi i hrvatska dijaspora u XVI. stoljeću*, Senjski zbornik 17 (1), Senj 1990, 45-60.

- M. Zore-Armanda 2008      Mira Zore-Armanda, *Mornarički časopis u Puli i oceanografija*, Pomorski zbornik 45 (1), Rijeka 2008, 217-227.
- B. Žižić 2009              Bogdan Žižić, *Pješčana ura. Sjećanja na Solin, Split, Pulu i Zagreb*, Zagreb 2009.

## Summary

Tonći Ćićerić

### Contributions to the biography of Admiral Anton Račić

Key words: Anton Račić, Austro-Hungarian Navy, Solin

This paper, based on family and public documents and other available sources and testimonies, is trying to reconstruct the life and professional path of Anton Račić, a Rear Admiral of the Austro-Hungarian Navy who, following an exceptional military career, when retired, settled with his family in Solin, where he also found his last resting place.

Anton Karl Račić originates from an old Croatian family, mentioned in the regions of Lika and Dalmatia as early as in the mid 13th century as a part of the Mogorović tribal community. He was born in 1857 in Venice, in a family where the naval profession made part of the generational heritage. Following the boyhood spent in Venice and graduation from the Royal Naval Academy in Rijeka, in 1875 he joined the Austro-Hungarian Navy, where he served as long as till his retirement in 1907. In the Navy he made a remarkable career, advancing from a cadet to a *Linienschiffskapitän*. Besides serving on board several Austro-Hungarian warships, and because of the interest he showed in technology, especially the torpedo systems, Račić was also appointed a member of the Naval-Technical Committee (*Marinetechnisches Komitee*) and the Hydrographical Institute (*Hydrographisches Amt*) in Pula (Pola). He was also a supervising officer in the Arsenal in Pula, instructor at the Naval Academy (*K.u.K. Marine-Akademie*) in Rijeka (Fiume), and also cooperated with the Torpedofabrik Whitehead & Comp torpedo factory in Rijeka. In the patent offices in Austro-Hungary, Great Britain, France and Denmark he registered about a dozen of patents, thereby significantly improving the contemporary torpedo systems. During his career he was decorated several times with high decorations from his country, but also from the Ottoman Empire, the Kingdom of Greece and the Kingdom of Montenegro.

After his disability retirement, in 1907 in Karlovac he married Helena Johanna Emma Ratschitsch, with whom he had sons Anton Karl and Georg Eduard. In 1909 he moved with his family to Split, where he spent his retirement days engaged in intellectual activities and running a private quarry at the locality of Stinice, between Split and Solin.

At the beginning of the World War I, he was reactivated in the Austro-Hungarian Navy as the Commander of the Metković Naval Port, through which the entire logistics towards Bosnia was carried on. In 1916 he was advanced to the rank of a *Kontreadmiral*. After the end of the war, he returned to a quiet civil life in Split, in the 1920s to have moved with his family to Solin, where he died from pneumonia in November 1933. He is buried at the old cemetery at Gospin otok in Solin.

The wide scope of his interests, from seamanship and technology to genealogy, archaeology, history, ethnology and ornithology, undoubtedly places him among the intellectual elite of his time. Although in Solin he spent just the last years of his life, he made a significant contribution to the development of civil life of the town at the turn of the 1920s to the 1930s.

Translated by Radovan Kečkemet







